

Baltarusiško almanacho „Šiaurė“ pristatymas

SANTRAUKA

Rugpjūčio 8 d. RESC svečiavosi mokslinė grupė iš Baltarusijos, pristačiusi naują almanachą „Šiaurė“ (baltarusių k. „Сівер“). Almanachas „Šiaurė“ - tai filosofinis-istorinis leidinys, kuris, autorių teigimu, gerokai skiriasi savo filosofinėmis idėjomis nuo kitų panašių projektų. Almanacho pristatymą lydėjo aktyvi diskusija. Renginyje dalyvavo lietuvių ir baltarusių istorikai, politikos analitikai, žurnalistai bei studentai.

Almanacho pristatymą pradėjo filosofas Aleksejus Dzermantas (*Аляксей Дзермант*). Savo kalboje jis pristatė galimus Baltarusijos identiteto projektus, tačiau nei vieno iš jų nesureikšmino, teigdamas, kad pasirinkimo laikas jau praėjo. Filosofas teigė, jog realios konkurencijos bei realios alternatyvos tam, ką turime šiuo metu Baltarusijoje, nėra. A. Dzermanto teigimu, tėra tik fantazijos bei savęs realizavimo pretenzija, o paties leidinio paskirtis - dabartinės situacijos refleksija. Filosofo teigimu Baltarusijos situacija neįprasta, mat Baltarusija nenuėjo tokiu keliu kaip kitos Rytų Europos šalys. Jo teigimu, eurocentrizmas, kova prieš imperijas, euroatlantinės integracijos siekimas nėra ir nebuvo Baltarusijos siekiamybė.

Ižanginį žodį taip pat tarė A. Dzermanto kolegos: ekonomistas Aleksandras Sinkevičius (*Александр Синкевич*) bei „Aktuali koncepcija“ (*„Актуальная концепция“*) direktorius Aleksandras Špakovskis (*Александр Шпаковский*).

Diskusiją klausimu, kokią įtaką Baltarusijos valstybingumui bei identitetui daro Rusijos faktorius, pradėjo RESC analitikas Laurynas Kasčiūnas. Jis pastebėjo, jog paskutiniaisiais apklausų duomenimis daugiau negu pusė baltarusių savo valstybingumo tradiciją sieja su LDK, tačiau daugiau nei pusė respondentų paklausti apie tautinę vėliavą, pirmenybę teikia dabartinei Baltarusijos vėliavai. Be to, maždaug du trečdaliai gudų net nelaiko Rusijos Federacijos užsienio valstybe. A. Dzermantas,

aiškindamas šį baltarusių elgesio prieštarumą, pabrėžė Baltarusijos nacionalinio projekto unikalumą ir išskirtinumą kitų Rytų Europos valstybių kontekste. Filosofo teigimu, baltarusių identiteto unikalumas slypi tame, kad jie save priskiria prie imperijų, tokių kaip Rusijos imperija ar Sovietų Sąjunga, teigiamų elementų. Anot A. Dzermanto, baltarusiai neturi priešiško šioms dariniams, mat jų laikotarpiu Baltarusija turėjo tam tikrą statusą, kurio istoriniai atspindžiai lemia baltarusių didžiavimąsi tų valstybių pasiekimais. Filosofas taip pat pabrėžė, jog nors dauguma baltarusių ir pripažįsta rusų tautą sau artima, tačiau dauguma jų visgi yra linkę save laikyti atskira tauta. A. Špakovskis papildė savo kolegą pasisakydamas, teigdamas, jog modernios Baltarusijos vėliavos atsiradimas sietinas su sovietmečiu - laikotarpiu, kuomet pradėjo formuotis Baltarusijos kaip nacionalinės valstybės identitetas.

L. Kasčiūnas klausė ir apie nacionalinį Baltarusijos pasakojimą, prašė mokslinės grupės pateikti raktines Baltarusijos, kaip nacionalinės valstybės, datas bei ryškiausias asmenybes, paaiškinti simbolių pliuralizmą. A. Dzermantas atsakydamas į klausimą tikino, kad Baltarusijos istorinis naratyvas itin skiriasi nuo klasikinių kitų Europos valstybių nacionalinių naratyvų, kurie yra linijiniai. Filosofo teigimu, Baltarusijos nacionalinis naratyvas gali būti konstruojamas ir nuo Kijevo Rusijos laikų, anot jo, įmanoma surasti elementų tiek iš LDK, tiek iš Rusijos imperijos, tiek iš Sovietų Sąjungos laikų.

Žurnalistas Arūnas Brazauskas iškėlė Rusijos dezintegracijos klausimą ir pasiteiravo kaip tai paveiktų Baltarusiją. A. Sinkevičius pažymėjo, kad Rusijos dezintegracijos galimybė egzistuoja, ir tai, be jokios abejonės, neigiamai paveiktų su Rusija ekonomiškai susaistytą Baltarusiją. A. Dzermantas pridūrė, kad tokioje situacijoje atsidūrusi Baltarusija turėtų kurti, pavyzdžiui, industrinius centrus, padėsiančius išvengti chaoso. A. Špakovskis papildė kolegą, teigdamas, kad Rusijos dezintegracija taptų humanitarine katastrofa, su kuria nesusitvarkytų netgi kaimyninės Europos Sąjungos valstybės, tarp jų ir Lietuva. Pastarasis skeptiškai žiūrėjo į Rusijos dezintegracijos galimybę trumpuoju laikotarpiu, pabrėždamas, jog šiuo metu kaip tik vyksta atvirkštiniai procesai.

Diskusijoje dalyvavęs baltarusių politologas Jurijus Ševcovas (Юрій Шевцов) pasisakė simbolikos bei nacionalinės ideologijos klausimais. Politologo teigimu, Baltarusijos ideologijos

atspirties tašku turėtų būti laikomas nacizmo sutriuškinimo laikotarpis. Anot J. Ševcovo, tiek Baltarusijos herbas, tiek vėliava siejami su Antru pasauliniu karu. Be to, neatsitiktinai Baltarusijos Nepriklausomybės diena yra minima tą dieną, kuomet Sovietų armija išvadavo Minską nuo nacių – liepos 3 d. Politologo teigimu, Baltarusijos nacionalinis pasakojimas nėra mitologiškas. Šiandieninė Baltarusija – partizaninio karo prieš nacizmą produktas. J. Ševcovas taip pat pabrėžė, kad Baltarusijos nacionalinis projektas skiriasi nuo kitų Rytų Europos valstybių projektų. Anot politologo, Baltarusijos ekonomika nėra paremta paslaugų sektoriumi. Baltarusija, skirtingai nei kitos Europos valstybės, šiuo metu yra industrinės visuomenės fazėje, o ne post-industrinės,

RESC analitikas Vilius Ivanauskas, akcentuodamas sovietinį „tautų draugystės“ konceptą, teiravosi apie bendro identiteto kūrimo galimybę Eurazijos Sąjungoje. A. Dzermantas, atsakydamas į klausimą, teigė esąs skeptiškas eurazijizmo atžvilgiu. Filosofas išsakė mintį, kad apie eurazijinio identiteto kūrimą neverta kalbėti, kadangi rusų tauta priskiria save europiečiams. Eurazijos Sąjunga, filosofo teigimu, neturi šansų save realizuoti kaip ideologinis projektas. A. Špakovskio teigimu, Eurazijos Sąjunga yra kuriama ekonominės integracijos sumetimais, todėl joks eurazijinis identitetas nėra reikalingas.

RESC analitikė Anastasija Panasevič palietė baltarusių kalbos klausimą, teigdama, jog Baltarusijoje egzistuoja stereotipas, jog jeigu žmogus kalba baltarusiškai – jis palaiko opoziciją, ir tokiu būdu baltarusių kalba tampa politizuota. Filosofas A. Dzermantas pabrėžė klausimo įdomumą ir teigė, jog susiklosčiusi situacija nėra pozityvi – opozicija naudoja kalbą kaip politinės kovos įrankį. Tačiau, A. Dzermanto teigimu, kalbos politizacijos problema pamažu nyksta. Mokslinės grupės narys A. Špakovskis pabrėžė besikeičiantį valdžios požiūrį į baltarusių kalbą ir ją palygino su brangenybe, kurią „retai nešioja, tačiau labai brangina“.

Renginyje taip pat dalyvavo politologas Marius Kundrotas. Diskusija buvo užbaigta pamąstymais apie Rytų Europos geopolitinę ateitį. Renginys vyko rusų kalba.

Santrauką parengė Rytų Europos studijų centro praktikantas Juljan Jachovič.